

บทที่ 3

การออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 บุรณาการเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 1 แล้วนำมาออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งในบทนี้จะ เป็นรายละเอียดต่างๆของวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

- วิธีการศึกษาวิจัย
- ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- เครื่องมือวิจัย
- การกำหนดพื้นที่วิจัย
- วิธีการดำเนินการวิจัยในพื้นที่
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- วิธีการนำเสนอข้อมูล

3.1 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) เป็นหลัก ร่วมกับการปรับใช้เทคนิคของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ การวิจัย โดยวิธีการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การทบทวนเอกสารเชิงวิพากษ์ (Critical Review) เพื่อทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ออกแบบเครื่องมือวิจัย และ กำหนดพื้นที่ วิจัย
2. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ซึ่งการวิจัย เชิงสำรวจแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนดังนี้
 - การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่จะทำการวิจัยและพื้นที่เกี่ยวเนื่องโดยรอบ ซึ่งการ สำรวจนี้เน้นเฉพาะด้านผ้าพื้นถิ่น ด้านศิลปวัฒนธรรม และ ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้ง การทราบถึงข้อมูลพื้นฐานในการบริหาร การจัดการ และ การประสานงานในการ ดำเนินการวิจัย ในขั้นตอนต่อไป
 - การสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นของพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ได้ออกแบบ ไว้ ซึ่งในงานวิจัยนี้คือแบบสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการปรับใช้ ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการปฏิบัติการร่วมกันของ กลุ่มคนต่างๆดังต่อไปนี้

- กลุ่มคนที่ยังผลิตผ้าพื้นถิ่นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และ/หรือ เลี้ยงชีพ
- กลุ่มคนในชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย
- กลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่วิจัย
- กลุ่มคนที่เป็นนักออกแบบ ศิลปิน หรือ ผู้วิพากษ์งานศิลปะ
- กลุ่มนักวิจัยด้านการท่องเที่ยว

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทำกรวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. นำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และ สร้างเครื่องมือวิจัย
3. กำหนดพื้นที่วิจัย
4. ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่จะทำการวิจัย
5. ประเมินผลข้อมูลเบื้องต้นกับกรอบแนวคิดการวิจัย
6. นำผลการประเมินข้อมูลเบื้องต้นมาปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ออกแบบวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. ตรวจสอบและทดลองเครื่องมือวิจัย
8. ประเมินและปรับปรุงเครื่องมือวิจัย รวมทั้งซักซ้อมคณະนักวิจัยในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
9. ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในเขตพื้นที่วิจัยที่กำหนดไว้
10. นำข้อมูลจากการสำรวจมาประเมิน วิเคราะห์ และ บันทึก
11. ดำเนินการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจนได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์
12. บันทึกข้อมูลจากการดำเนินการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
13. ประชุมนักวิจัยเพื่อถอดประสบการณ์และองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัย
14. สรุปผลการวิจัย และ นำเสนอผลการวิจัย

3.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิดและวิธีการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape Studies) ซึ่งตัวอย่างแบบสำรวจนี้ได้แสดงไว้ในภาคผนวก

เครื่องมือวิจัยนี้ได้ถูกตรวจสอบความตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศิลปวัฒนธรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เขียวชาย อักษรดิษฐ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นถิ่น
3. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม

หลังจากการปรับปรุงแบบสำรวจตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้ทำการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสำรวจโดยการทดลองเก็บข้อมูล โดยให้นักวิจัยผู้สำรวจทุกคนบันทึก

ข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น แล้วนำผลการบันทึกมาประเมินมาจัดกลุ่มผู้สำรวจกลุ่มละสามคน ให้ผู้สำรวจทุกกลุ่มมีความสามารถในการสำรวจละบันทึกข้อมูลไม่แตกต่างกัน

3.4 การกำหนดพื้นที่วิจัย

การกำหนดพื้นที่วิจัยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. มีผ้าพื้นถิ่นเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. ยังรักษาความเป็นแก่นแท้ของผ้าพื้นถิ่นไว้ได้
3. ชุมชนต้องการใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาประโยชน์ของการอนุรักษ์และการพัฒนา
4. มีเครือข่ายการท่องเที่ยวสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
5. มีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
6. เข้าใจและยอมรับการวิจัยในครั้งนี้

จากเกณฑ์การกำหนดพื้นที่วิจัยดังกล่าวข้างต้น พื้นที่วิจัยที่คัดเลือกมีดังต่อไปนี้

1. บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. บ้านศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
4. บ้านดอนชัย ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน

3.5 วิธีการดำเนินการวิจัยในพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัยในตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่จะทำการวิจัย การสำรวจข้อมูลนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในเขตพื้นที่วิจัย และ การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจนได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์

ขณะดำเนินการวิจัยในพื้นที่ คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการบันทึกด้วยมือ ร่วมกับการบันทึกเสียงและภาพด้วยเครื่องบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาประมวลวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ บันทึกเป็นแผนผังความคิดเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

อนึ่งคณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมตลอดเวลาการทำการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งคำนึงถึงการสร้างความคุ้นเคย ความเหมาะสมทั้งกาลและเทศะ การเข้าใจร่วมกันของผู้ดำเนินการ ผู้ปฏิบัติการ และ ผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจเพื่อให้ได้ข้อมูลและผลปฏิบัติการที่มีคุณภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงการชี้้นำต่างๆตลอดการสนทนา สัมภาษณ์ และ การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งอาจทำให้เกิดอคติต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการวิจัยได้

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกตามประเภทของข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกในแบบสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ของแต่ละกลุ่ม นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ด้วยบท (Content Analysis) และ วิธีการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation)
2. ข้อมูลจากการบันทึกเสียงและภาพด้วยเครื่องบันทึกอิเล็กทรอนิกส์นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis)
3. ข้อมูลทางวัฒนธรรมอื่น ๆ จากการสังเกต บันทึกด้วยมือ และ การถ่ายภาพ นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

3.8 วิธีการนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยถูกนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การพรรณนา (Descriptive) พร้อมภาพประกอบในรายงานวิจัย
2. เว็บไซต์ www.ctt-i.com
3. DVD แนบมาพร้อมกับรายงานวิจัย